

tidligere tradition har interesseret sig mest for. Selvom kvindeforskningen her i landet endnu er ung, vidner »Kvindfolk« om, at der er grøde på feltet, og bogen er på mange områder præsentation af ny forskning. Der er mange afsnit, der står flot, fordi de handler om små, overskuelige og gennemarbejdede felter. Det er godt, fordi vi får meget nyt at vide, men kritisabelt, fordi man har valgt at springe teoretiske og metodiske betragtninger, endsige diskussioner over. Og her står »Kvindfolks« forfattere ellers med noget bedre kort på hånden end forgængerne! Det er et virkeligt savn for fagfolk af begge køn, at den internationale forskning på næsten ethvert felt lades ude af betragtning, selvom den naturligvis har sat sine tydelige spor i indholdet.

Hvorfor dette valg? Det skyldes vel først og fremmest ønsket om at give et så bredt udsnit af danske kvinder som muligt en Danmarkshistorie. Er det så lykkedes? Mon ikke. Bogen virker appetitvækkende. Et overdådigt billedmateriale, smukt papir, typografi, overhovedet læservenlig i det ydre. Den rummer også forsøg på at finde en ny stil for historieskrivning med afprøvning af fiktionens muligheder. Jeg afviser ikke tanken, men finder ikke forsøget talentfuldt. Jeg beklager mest, at fremstillingen ikke – bare ind imellem – er spørgende og diskuterende. Det har den almindelige læser også brug for, selvom hun sikkert også vil føle sig opbygget og oplyst efter læsningen af de to bind. Faghistorikeren, der ønsker en solid fremstilling af danske kvinders historie, anskuet i samfundssammenhæng, dansk og europæisk, med en klar teoretisk og metodisk tilgang til emnet må vente.

Nanna Damsholt

Krig og samfund: Fra stenalderfejde til atomkrigstrussel. Den jyske Historiker nr. 31–32. Aarhus, Forlaget Modtryk, 1985. 168 s. Ill. Kr. 145.

Tidsskriftet »Den jyske Historiker« har koncentreret et af sine numre om temaet »krig og samfund«. Formålet er at »støtte den form for »naivitet« der består i at »tale og arbejde for fred uden om de politiske magthaveres organisationer« og derved »være med til at erindre om krigens rædsler til alle tider« (s. 3). Det sker ved at »udvide behandlingen og analysen til et mere totalt samfundsmæssigt plan« (s. 7), hvorved er udtrykt, at de fleste bidrag handler om alt andet end krig i ordets egentlige betydning.

Det må nok siges, at indledningens programudtalelse skræver over mere, end der er dækning for i de enkelte, emnemæssigt særdeles heterogene bidrag. Hvad der gives, er propaganda- og ideologihistorie, social og økonomisk historie og andet interessant, alt sat på samme bræk med krig som fællesnævner. Artiklerne begynder med Lotte Hedeagers og Kristian Kristiansens skitse til en socialhistorisk syntese over vor oldtid på grundlag af de arkæologiske fund, idet de ser den militære og den samfundsmæssige udvikling som to sider af samme sag (hvilket ikke synes at love godt for freden). Og de ender med Jørgen Würtz Sørensens anvisning til vennerne ude ved den latinamerikanske guerillafront, at »analyserne ikke skal koncentrere sig om bonde- og arbejderbefolkningen, men i høj grad se på modstandernes forbløffende evne til at lære«, for ellers kommer man til at »vente tyve år, før USA igen »klokkes« i det« (s. 165) – et budskab, der ikke umiddelbart virker særligt fredeligt. Ind imellem fortæller Tønnes Bekker-

Nielsen om den romerske hær som social og ideologisk integrationsfaktor i senrepublik og kejsertid. John T. Lauridsen giver en forsmag på en kommende afhandling om familien Marselis i »Krig, købmænd og kongemagt omkring enevældens indførelse i Danmark«, en studie i oprustning og sløje finanser. Preben Kaarsholm diskuterer imperialismen og anti-imperialismen i den engelske arbejderklasse og hos dens ideologer under Boerkrigen. Lammers, Borring Olesen og Niels Arne Sørensen behandler krigsbegejstring og -ledelse blandt soldater under og efter første verdenskrig, mens Kirsten Søholm tager sig af de tyske kvinders oplevelse af anden verdenskrig – ideologisk håndfast og ikke alt for overbevisende. Vil hun virkelig mene, at læsningen af nazipartiets dameblad, »Frauen-Warte« kunne betyde »en blokering af evnen til at forstå krigens virkelighed« (s. 140), når man stod midt i samme virkelighed og havde den lige over hovedet? Det er en flot konklusion af en fra årgang 1944.

Bidraget med de rigeste perspektiver er Henning Poulsens »Danmark i tysk krigsøkonomi«. Inspireret af den engelske historiker Alan S. Milward tager han fat på myter og realiteter omkring den tyske udbytning af de besatte lande i almindelighed og Danmark i særdeleshed. »Hvis vi sætter sagen lidt på spidsen, kan vi sige, at man holdt dansk industri kørende, for at den kunne forsyne landbruget med varer, som Tyskland derved slap for selv at producere« (s. 128). Værsgo at tygge på den!

Aage Trommer

Zur Geschichte und Problematik der deutsch-dänischen Beziehungen von der Wikingerzeit bis zur Gegenwart/Det dansk-tyske forholds historie og problemer fra vikingetiden til nutiden. Studien zur Internationalen Schulbuchforschung, Schriften des Georg-Eckert-Instituts 37. Braunschweig, 1984. 60 s., 4 DM.

Allerede kort tid efter 2. Verdenskrig påbegyndte danske og tyske historikere et samarbejde vedrørende den fælles historie, især med henblik på at rense skolebøgerne i de to lande for nationale fordomme. Dette tosprogede lille hæfte, der er tænkt som en vejledning til brug i historieundervisningen, er et resultat af dette samarbejde og rummer to tekster. Den første dækker tiden frem til 1920 og er udarbejdet allerede i 1952; den anden om perioden efter 1920 stammer fra 1983. Disse to vejledninger udgør, hvad man kunne betegne som en »mindste fællesnævner« for behandlingen af det dansk-tyske forhold siden vikingetiden. Begge tekster er trods det meget begrænsede sidetal beundringsværdigt klare og informative. Ingen historielærere, som måtte have til hensigt at delagtiggøre sine elever i det konfliktfyldte forhold mellem disse to nabostater, bør undlade først at læse disse vejledninger igennem. En fejl er det, at man har valgt blot at genoptrykke teksten fra 1952 i stedet for at føre den à jour. Mens vejledningen for tiden efter 1920 således har kunnet tage hensyn til de seneste forskningsresultater – hvilket spores – virker den ældre tekst på visse punkter (især for vikingetiden og middelalderen) en smule støvet. Dette er ikke mindre beklageligt i betragtning af, at videnskabelige forskningsresultater i forvejen har svært ved at trænge igennem i den populære litteratur og især i skolebøger.

Carsten Mogensen